

PRAVO NA ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA KAO TEMELJNO PRAVO I ODGOVORNOST ZA ŠTETU ZBOG NJEGOVE POVREDE

Prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača*
Armando Demark, mag. iur.**

UDK: 342.738:347.51
<https://doi.org/10.30925/zpfsr.40.1.11>
Ur.: 21. prosinca 2018.
Pr.: 22. siječnja 2019.
Prethodno priopćenje

Sažetak

Pravo na zaštitu osobnih podataka priznato je kao temeljno pravo u članku 8. Povelje Europske unije o temeljnim pravima. Od kraja svibnja 2018. godine u svim se državama članicama izravno primjenjuje Opća uredba o zaštiti podataka, kojom je zaštita osobnih podataka potpuno europeizirana i ukinuti su do tada postojeći različiti sustavi njihove zaštite u nacionalnim pravnim sustavima. Uredba je izazvala veliki interes u javnosti, primarno zbog bitno pojačanih nadzornih ovlasti tijela za zaštitu osobnih podataka i visine upravnih novčanih kazni koje se za kršenje njenih odredbi mogu izricati. Uredba u članku 82. donosi i novo uređenje odgovornosti za takvim kršenjem prouzročenu štetu, od kojeg se također očekuje da potencijalne štetnike odvraća od protupravne obrade osobnih podataka. Budući da je isključena primjena nacionalnih pravila o odgovornosti za štetu, došlo je do pomaka k nešto strožoj odgovornosti (težem oslobođenju od odgovornosti), povećan je broj potencijalno odgovornih osoba, uz solidarnu odgovornost voditelja i izvršitelja obrade, a ostavljena je i mogućnost vrlo širokog tumačenja pojma oštećenika te je izričito priznato pravo na naknadu neimovinske štete (do tada priznato u rijetkim nacionalnim sustavima).

Ključne riječi: zaštita osobnih podataka; temeljno pravo; pravo na privatnost; odgovornost za štetu; voditelj obrade; izvršitelj obrade; šteta.

* Dr. sc. Maja Bukovac Puvača, redovita profesorica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; bukovac@pravri.hr.

** Armando Demark, mag. iur., doktorand, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, armando.demark@gmail.com.

1. UVOD

Za pravo pojedinaca na zaštitu njihovih osobnih podataka iz članka 16. stavka 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU)¹ i članka 8. Povelje Europske unije o temeljnim pravima,² pravni okvir zaštite koji se temeljio na Direktivi 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka,³ nije se pokazao dovoljno učinkovitim. Nije omogućio nadzor pojedinaca nad njihovim osobnim podatcima i odgovarajući stupanj zaštite tih podataka u informacijskom društvu.⁴ Sve veća dostupnost osobnih podataka različitim privatnopravnim i javnopravnim subjektima i mogućnost da se zbog suvremenog stupnja tehnološkog razvoja ti podatci velikom brzinom razmjenjuju i koriste na globalnoj razini, sa sobom nose rizik njihova neovlaštenog prikupljanja, obrade i prijenosa. Time je ozbiljno ugrožena informacijska osobnost pojedinca,⁵ koja podrazumijeva da on odlučuje kada, kome, koliko i kako će priopćiti osobne podatke.⁶

- 1 Ugovor iz Lisabona kojim se mijenja Sporazum o Europskoj uniji i Sporazum o uspostavljanju Europske zajednice, SL 306 od 17. prosinca 2007., Konsolidirane verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije, SL C od 19. svibnja 2008., čl. 16. st. 1.: 1. *Svatko ima pravo na zaštitu svojih osobnih podataka.*
- 2 SL C 202 od 07.06.2016., dalje u tekstu: Povelja. Čl. 8. Povelje (Zaštita osobnih podataka):
 1. *Svatko ima pravo na zaštitu osobnih podataka koji se na njega ili nju odnose.*
 2. *Takvi podatci moraju se obrađivati pošteno, u utvrđene svrhe i na temelju suglasnosti osobe o kojoj je riječ, ili na nekoj drugoj legitimnoj osnovi utvrđenoj zakonom. Svatko ima pravo na pristup prikupljenim podatcima koji se na njega ili nju odnose i pravo na njihovo ispravljanje.*
 3. *Poštovanje tih pravila podliježe nadzoru neovisnog tijela.*
- 3 SL L 281, 23.11.1995., dalje u tekstu: Direktiva 95/46/EZ. Osim te Direktive, odredbe o zaštiti osobnih podataka sadrži i Direktiva 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama), SL L 201/37, 31.7.2002. Navedena bi Direktiva također trebala biti zamijenjena Uredbom. Vidi: Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o poštovanju privatnog života i zaštiti osobnih podataka u elektroničkim komunikacijama i stavljanju izvan snage Direktive 2002/58/EZ (Uredba o privatnosti i elektroničkim komunikacijama), Europska komisija, COM(2017) 10 final, 2017/0003(COD), Bruxelles, 10.1.2017. dalje: Prijedlog Uredbe o privatnosti i elektroničkim komunikacijama.
- 4 Termin informacijskog društva koristi se za označavanje društva u kojem se znatan stupanj aktivnosti usmjerava na stvaranje, distribuciju i ponovno korištenje informacija pomoću informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Prema: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/information_society.html (28.11.2018.).
- 5 Pojam informacijske osobnosti još je 1970. godine definirao Alan Westin kao „zahtjev pojedinaca, grupa ili institucija da samostalno odluče kada će, kako i koje informacije o sebi ustupiti drugima”, Westin A., *Privacy and Freedom*, New York, Atheneum, 1970., str. 7, cit. prema: Brezak, M., *Pravo na osobnost, Pravna zaštita osobnih podataka od zlouporabe*, Zagreb, Nakladni zavod Matice Hrvatske, 1998., str. 22.
- 6 Njemački je Ustavni sud 1983. godine prihvatio koncept informacijske osobnosti kao ovlaštenje pojedinca da samostalno odluči kada i do koje mjere informacije o njegovu privatnom životu mogu biti iznesene drugima. Naravno, takvo ovlaštenje nije neograničeno, s obzirom na to da je pravo na zaštitu osobnih podataka podložno ograničenjima u slučajevima od javnog interesa te (kumulativno) kada su navedena ograničenja propisana zakonom, jasna i proporcionalna. Kiss, Attila, Szoke, Gergely Laszlo, *Evolution or Revolution? Steps Forward to a New Generation of*

Zbog činjenice da direktive obvezuju države članice samo u pogledu rezultata koje treba postići i da one pritom slobodno biraju oblik i način njihove implementacije, na području Unije razvio se niz različitih sustava zaštite osobnih podataka. Te su različite razine zaštite prepoznate kao moguća prepreka slobodnom protoku osobnih podataka u Uniji i europski zakonodavac je zaključio da okvir te zaštite mora biti čvršći i usklađeniji, odnosno da je Direktivu potrebno zamijeniti Uredbom. Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka)⁷ u cijelosti je obvezujuća i izravno se primjenjuje od 25. svibnja 2018. u svim državama članicama Europske unije.⁸ Na obradu osobnih podataka koju obavljaju institucije, tijela, uredi i agencije Unije primjenjuje se Uredba (EZ) br. 45/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2000. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podatak u institucijama i tijelima Zajednice i o slobodnom kretanju takvih podataka.⁹ Međutim, ona, kao i drugi pravni akti Unije koji se na tu obradu odnose, mora biti prilagođena načelima i pravilima ove Uredbe.¹⁰

Osobni su podatci za potrebe Uredbe definirani kao svi podatci koji se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi, izravno ili neizravno.¹¹ Uredba se primjenjuje na obradu¹² osobnih podataka pojedinaca (živih¹³ fizičkih osoba),¹⁴ bez obzira na to obavlja li se automatizirano ili neautomatizirano, ako ti podatci čine dio sustava pohrane ili su za to namijenjeni.¹⁵ Ne primjenjuje se na pitanja zaštite osobnih podataka u vezi s djelatnostima izvan područja polja primjene prava Unije,

Data Protection Regulation, u: Gutwirth, S., Leenes, R., de Hert, P. (eds.), *Reforming European Data Protection Law*, Springer International Publishing AG, 2015., str. 314 -315.

7 SL L 119, 4.5.2016., str. 1, dalje u tekstu: Uredba.

8 Uredba ostavlja državama članicama prostor za dodatno, detaljnije reguliranje pravila koja se odnose na posebne kategorije osobnih podataka (tzv. osjetljivi podatci), odnosno preciznije određivanje pretpostavki pod kojima je obrada takvih podataka zakonita.

9 SL L 8, 12.1.2001., str. 1., dalje u tekstu: Uredba (EZ) br. 45/2001.

10 Čl. 2. st. 3. Uredbe.

11 Identitet pojedinca može se utvrditi *osobito uz pomoć identifikatora kao što su ime, identifikacijski broj, podatci o lokaciji, mrežni identifikator ili uz pomoć jednog ili više čimbenika svojstvenih za fizički, fiziološki, genetski, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet tog pojedinca* (čl. 4. t. 1. Uredbe).

12 Obrada se definira kao *svaki postupak ili skup postupaka koji se obavljaju na osobnim podacima ili na skupovima osobnih podataka, bilo automatiziranim bilo neautomatiziranim sredstvima kao što su prikupljanje, bilježenje, organizacija, strukturiranje, pohrana, prilagodba ili izmjena, pronalaženje, obavljanje uvida, uporaba, otkrivanje prijenosom, širenjem ili stavljanjem na raspolaganje na drugi način, usklađivanje ili kombiniranje, ograničavanje, brisanje ili uništavanje* (čl. 4. t. 2. Uredbe).

13 Uredba štiti podatke samo živih osoba i državama članicama prepušta reguliranje obrade podataka umrlih osoba. Recital 27. Uredbe.

14 Čl. 1. st. 1. Uredbe. Recital 14. naglašava da se zaštita pruža isključivo fizičkim osobama, bez obzira na njihovu nacionalnost (smatramo da se ovdje pod *nationality* mislilo na državljanstvo, op. a.) ili boravište. Izričito isključuje mogućnost da se njome obuhvate osobni podatci koji se tiču pravnih osoba, osobito poduzetnika.

15 Čl. 2. st. 1. Uredbe.

poput onih u svezi s nacionalnom sigurnosti te obradu osobnih podataka od strane država članica pri obavljanju djelatnosti povezanih sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Unije.¹⁶ Ne primjenjuje se na obradu osobnih podataka koju fizičke osobe obavljaju isključivo za osobne potrebe i nisu povezane s profesionalnom ili komercijalnom djelatnošću¹⁷ te na obrade nadležnih tijela u svrhu sprječavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela i izvršavanja kaznenih sankcija.¹⁸ Uredba državama članicama ostavlja prostor za dodatno normiranje posebnih situacija obrade, kod kojih se pravo na zaštitu podataka može zbog javnog interesa na određeni način zakonom ograničiti.¹⁹

Osnovni razlog iznimno velikog interesa koji je donošenje Uredbe izazvalo u javnosti je visina zapriječenih upravnih novčanih kazni za kršenje njenih pravila.²⁰ Uredbom su bitno pojačane nadzorne ovlasti tijela nadležnih za zaštitu osobnih podataka, a upravo bi upravne novčane kazne i druge sankcije²¹ trebale odvrćati od nezakonite obrade i zloupotrebe osobnih podataka. U tom bi smjeru trebalo djelovati i novo uređenje odgovornosti za njima prouzročenu štetu koje Uredba donosi u svom članku 82. Izravna primjena tog članka Uredbe trebala bi ujednačiti položaj oštećenika u državama članicama, ali će sigurno otvoriti i niz pitanja koja se do sada nisu postavljala budući da je Direktiva 95/46/EZ, zbog svoje pravne prirode, ostavljala

16 Čl. 2. st. 2. t. a i b.

17 Čl. 2. st. 2. t. c Uredbe. Ali, ako se za osobne potrebe i kućne aktivnosti (korespondencija, posjedovanje adresa, društveno umrežavanje...) koriste sredstva za obradu osobnih podataka, Uredba se primjenjuje na voditelje ili izvršitelje obrade koji pružaju ta sredstva. Recital 18.

18 Istoga dana usvojena je Direktiva (EU) 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća, od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP., SL L 119, 4.5.2016., str. 89., dalje: Direktiva (EU) 2016/680.

19 To su obrade podataka kod kojih pravo na zaštitu podataka dolazi u „sukob“ sa slobodnom izražavanjem i informiranjem (obrada u novinarske svrhe, svrhe akademskog, umjetničkog ili književnog izražavanja, čl. 85. Uredbe), pravom na javni pristup službenim dokumentima (čl. 86. Uredbe), obradom nacionalnog identifikacijskog broja (čl. 87. Uredbe), obradom osobnih podataka za potrebe zapošljavanja (čl. 88. Uredbe), arhiviranjem podataka u javnom interesu, u svrhe znanstvenog ili povijesnog istraživanja ili statističke svrhe (čl. 89. Uredbe). Posebna pravila države mogu propisati i za ovlasti nadzornih tijela u slučajevima kada voditelj ili izvršitelj obrade podliježu obvezi profesionalne tajne i drugim jednakovrijednim obvezama tajnosti (čl. 90. Uredbe). Za crkve i vjerska udruženja ili zajednice koje već primjenjuju pravila o zaštiti pojedinaca s obzirom na obradu, Uredba propisuje da ih mogu i dalje primjenjivati ako se usklade s njenim pravilima, a može ih nadzirati i posebno neovisno nadzorno tijelo (čl. 90. Uredbe). U predmetu C-25/17 od 10. srpnja 2018., (ECLI:EU:C:2018:551), u kojem se zahtjev za prethodnu odluku odnosio na tumačenje članka 2. točaka (c) i (d) te članka 3. Direktive 95/46/EZ (pojam arhiviranja podataka i nadzornika obrade), Sud Europske unije presudio je kako ne spada u iznimke od primjene Direktive (sada ni Uredbe) prikupljanje osobnih podataka koje provode članovi vjerske zajednice u okviru aktivnosti propovijedanja od vrata do vrata te se vjerske zajednice mogu smatrati nadzornikom obrade osobnih podataka.

20 Vidi čl. 83. Uredbe.

21 Uredba je državama članicama prepustila utvrđivanje pravila za druge vrste sankcija u slučaju kršenja njenih odredbi, ali i one moraju imati isti karakter, tj. biti učinkovite, proporcijalne i odvraćajuće (čl. 84. st. 1. Uredbe).

puno više prostora primjeni nacionalnih pravila o odgovornosti za štetu.²²

2. PRAVO NA ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA KAO TEMELJNO PRAVO

2.1. Odvajanje prava na zaštitu osobnih podataka od njemu srodnih prava

Pravo na zaštitu osobnih podataka od samih je početaka njegova izučavanja izazivalo dvojbe u pogledu njegove pravne prirode. U pravnoj se znanosti sve do druge polovice dvadesetog stoljeća nije raspravljalo o pravu na zaštitu osobnih podataka bez spominjanja drugih prava s kojima se ono dovodi u vezu, a posebice prava na privatnost. Teškoće koje se javljaju pri pokušaju razdvajanja navedenih prava moguće je objasniti stavljanjem naglaska na teorijsku pozadinu prava na zaštitu osobnih podataka i njegovog odnosa s drugim bliskim pravima. Većina šire prihvaćenih definicija privatnosti je po prirodi negativna i uglavnom se svode na izbjegavanje neželjenog uznemiravanja određenog pojedinca, odnosno na problem neželjenog otkrivanja nekih podataka u vezi s privatnom sferom tog pojedinca u njegovu svakodnevnom životu.²³ S druge strane, pravo zaštite osobnih podataka postoji upravo u svrhu olakšavanja protoka informacija, pritom štiteći osobne podatke pojedinaca. U tom kontekstu, cilj je privatnosti osigurati netransparentnost nečijega privatnog života, dok se zaštitom osobnih podataka nastoji postići upravo transparentnost svih drugih podataka koji nisu privatni.²⁴

Navedena teza očitovala se i u činjenici što su prvi pravni propisi u okviru europskog prava koji su se doticali prava na zaštitu osobnih podataka,²⁵ bili dovedeni u izravnu vezu s pravom na privatnost, na način da se pravo na zaštitu osobnih podataka smatralo ili podskupom interesa privatnosti ili pravom istovjetnim pravu na privatnost, njegovim pravom blizancem (engl. *twin-right*).²⁶ Spomenuto shvaćanje prema kojemu se pravo na zaštitu osobnih podataka ne može promatrati neovisno o pravu na privatnost, zadržalo se u prvom planu u pravnom poretku Europske unije i njenih država članica sve do dvadeset i prvog stoljeća. Temeljni propisi koji su se odnosili na pravo na zaštitu podataka neizbježno su sadržavali odredbe prema kojima je svrha takvih propisa bila zaštititi upravo pravo na privatnost u kontekstu zaštite

22 Vidi *infra*, 3.1.

23 Bosco, F., et al., *Profiling Technologies and Fundamental Rights and Values: Regulatory Challenges and Perspectives from European Data Protection Authorities*, u: Gutwirth, S., Leenes, R., de Hert, P. (eds.), *Reforming European Data Protection Law*, Springer International Publishing AG, 2015., str. 16.

24 Ibid., str. 17.

25 Riječ je o Rezoluciji Vijeća Europe o zaštiti privatnosti pojedinaca u vezi s elektroničkim bankama podataka u privatnom sektoru iz 1973. i Rezoluciji Vijeća Europe o zaštiti privatnosti pojedinaca u vezi s elektroničkim bankama podataka u javnom sektoru iz 1974. Navedeno prema: Van der Sloot, B., *Legal Fundamentalism: Is Data Protection Really a Fundamental Right?*, u: Leenes, R., Van Brakel, R., Gutwirth, S., De Hert, P. (eds.), *Data Protection and Privacy: (In)visibilities and Infrastructures*, Springer International Publishing AG, 2017., str. 6.

26 Loc. cit.

osobnih podataka.²⁷ Štoviše, Direktiva 95/46/EZ se u čak osam recitala²⁸ pozivala na temeljna prava i slobode pojedinaca, *...te posebno pravo na privatnost...*, što podrazumijeva da je tadašnja namjera europskog zakonodavca bila ne zaštititi osobne podatke čovjeka kao takve, već ih zaštititi kako bi se zaštitilo čovjekovo pravo na privatnost. Ovakvo je stajalište izričito istaknuto u članku 1. stavku 1. Direktive: *U skladu s ovom Direktivom, države članice štite temeljna prava i slobode fizičkih osoba, a posebno njihova prava na privatnost u vezi s obradom osobnih podataka.*

Pravo na zaštitu osobnih podataka, iako je to isprva manje vidljivo nego što je to slučaj s pravom na privatnost, usko je povezano i s pravom pojedinca na nediskriminaciju.²⁹ U tom pogledu, najprije valja istaknuti kako Uredba u recitalu 71. prepoznaje kako bi ispitanik *... trebao imati pravo na to da se na njega ne odnosi odluka (...) kojom se procjenjuju osobni aspekti u vezi s njim koja se isključivo temelji na automatiziranoj obradi i koja proizvodi pravne učinke...*³⁰ Recital primjerično navodi kako navedena obrada obuhvaća „izradu profila“ odnosno profiliranje koje se odnosi na osobne aspekte ispitanika, radi analize ili predviđanja njegovog učinka na poslu, ekonomskog stanja itd.³¹ Profiliranje je ipak dopušteno u tri slučaja: prvo, ako se to izričito dopušta pravom Unije ili države članice kojem podliježe voditelj obrade, drugo, ako je profiliranje nužno za sklapanje ili izvršavanje ugovora između ispitanika i voditelja obrade i treće, kada je ispitanik za profiliranje dao svoju izričitu privolu.³² Iz navedenog recitala, vidljiva je komplementarnost prava na zaštitu osobnih podataka s pravom na nediskriminaciju, odnosno potrebno je zaštititi osobne podatke pojedinaca na način koji će osigurati da njihova automatizirana obrada neće dovesti do diskriminacije tih pojedinaca. Nužnu povezanost tih dvaju prava prepoznao je i priznao Sud Europske unije u svojoj praksi.³³ Međutim, kakav će konkretni učinak imati odnos ovih dvaju prava u kontekstu primjene Uredbe tek predstoji vidjeti.

Dvojbe oko pitanja je li pravo na zaštitu osobnih podataka temeljno pravo ili se radi o pravu koje je u određenoj mjeri ovisno o drugim temeljnim pravima, razriješene su, barem na normativnoj razini,³⁴ 2000. godine, stupanjem na snagu Povelje. Članak 7. Povelje koji se, između ostalih temeljnih prava, odnosi i na pravo na privatnost,³⁵

27 Najistaknutiji primjer iz druge polovice dvadesetog stoljeća jest preambula Konvencije za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka Vijeća Europe u kojoj je navedeno: *...s obzirom na to da je poželjno proširiti zaštitu svačijih prava i temeljnih sloboda, osobito prava na poštovanje privatnosti...*

28 Radi se o recitalima 2., 7., 9., 10., 11., 33., 34. i 68. Direktive.

29 Vidi u Bosco, F., op. cit., str. 19-20.

30 Recital 71. Uredbe.

31 Ibid.

32 Ibid.

33 Presuda od 16. prosinca 2008., *Heinz Huber protiv Bundesrepublik Deutschland* (C-524/06), EU:C:2008:724, u: Bosco, F., op. cit., str. 16.

34 O elementima razlikovanja privatnosti i zaštite podataka u praksi Suda Europske unije i Europskog suda za ljudska prava, vidi: Kokott, J., Sobotta, C., *The distinction between privacy and data protection in the jurisprudence of the CJEU and the ECtHR*, *International Data Privacy Law*, 2013., br. 4., str. 222-228.

35 Čl. 7. Povelje odnosi se na poštovanje privatnog i obiteljskog života, a glasi: *Svatko ima pravo na poštovanje svojeg privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja.*

jasno je razgraničen od članka 8. Povelje, koji u stavku 1. propisuje: *Svatko ima pravo na zaštitu osobnih podataka koji se na njega ili nju odnose.*

S obzirom na to da Povelja izravno štiti navedena temeljna prava svakog pojedinca u Europskoj uniji, njenim donošenjem barem su donekle smanjene različitosti poimanja i interpretacija prava na privatnost i prava na zaštitu osobnih podataka među državama članicama. Neovisno o tumačenju tih prava određenog pravnog poretka države članice, njeni državljani se u zaštiti svojih temeljnih prava pred nacionalnim sudovima sada u svakom slučaju mogu osloniti na odredbe Povelje. Upravo zbog izrazite važnosti predmetnih prava, europski zakonodavac odlučio je regulacijom kakva je prisutna u Povelji i Uredbi, eliminirati diskreciju država članica pri reguliranju tih prava na nacionalnoj razini. Na djelu je, zapravo, potpuna „europelizacija“ prava na zaštitu osobnih podataka.³⁶

Na tragu poimanja neovisnosti prava na zaštitu osobnih podataka koja je prvi put prihvaćena u Povelji, neovisnost tog prava o pravu na privatnost i drugim temeljnim pravima u potpunosti je prepoznata i u Uredbi. Naime, Uredba se nijednom svojom odredbom ne referira na pravo na privatnost kao predmet zaštite Uredbe, već se kao isti navodi isključivo pravo na zaštitu osobnih podataka. Tako članak 1. stavak 1. propisuje: *Ovom se Uredbom utvrđuju pravila povezana sa zaštitom pojedinaca u pogledu obrade osobnih podataka i pravila povezana sa slobodnim kretanjem osobnih podataka.* Također, stavak 2. istog članka dodatno razrađuje odredbu stavka 1. na način da navodi: *Ovom se Uredbom štite temeljna prava i slobode pojedinaca, a posebno njihovo pravo na zaštitu osobnih podataka.* Prikazanom regulacijom u pravnom propisu Europske unije koji je unatrag nekoliko godina nedvojbeno doživio najveći odjek, jasno je izražena namjera europskoga zakonodavca da u budućnosti u potpunosti odvoji zaštitu osobnih podataka od drugih prava.³⁷ Međutim, pravo na zaštitu osobnih podataka nije apsolutno i potrebno ga je, u skladu s njegovom društvenom ulogom i načelom proporcionalnosti, promatrati u odnosu s drugim temeljnim pravima.³⁸

2.2. Zaštita osobnih podataka pred Europskim sudom za ljudska prava i Sudom Europske unije

S obzirom na stalni i ubrzani razvoj novih tehnologija, Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) i Sud Europske unije (dalje: Sud EU) imaju zadaću kontinuirano i na inovativan način interpretirati propise koji se odnose na zaštitu osobnih podataka, s jedne strane kako bi pojedincima bila osigurana primjerena zaštita od potencijalnih kršenja njihovih prava, a s druge da se osigura zadovoljavajuća razina zaštite temeljnih

36 Lynskey, O., *The Foundations of EU Data Protection Law*, Oxford University Press, 2015., str. 7.

37 Van der Sloot, B., op. cit., str. 7.

38 Stoga se ističe da Uredba poštuje sva temeljna prava i uvažava slobode i načela priznata Poveljom i sadržana u Ugovorima ...*osobito poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja, zaštita osobnih podataka, sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, sloboda izražavanja i informiranja, sloboda poduzetništva, pravo na učinkoviti pravni lijek i pošteno suđenje te pravo na kulturnu, vjersku i jezičnu raznolikost.* Recital 4.

prava Europske unije.

2.2.1. *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*

Do trenutka postizanja jasnih granica zaštite prava osobnih podataka i stavljanja naglaska na činjenicu da se radi o temeljnom pravu neovisnom o drugim pravima, javne vlasti u državama članicama Europske unije nisu bile sklone zaštititi privatnosti pojedinaca i brisanju njihovih osobnih podataka iz javnih registara nakon proteka određenog roka ili prestanka svrhe evidentiranja tih podataka. Tako je u slučaju *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*³⁹ policija odbila iz svoje evidencije izbrisati otiske prstiju, DNA i stanične uzorke gospodina S. i Marpera, neovisno o tomu što je gospodin S. oslobođen optužbi, a protiv gospodina Marpera se nije ni pokretao daljnji postupak u povodu kojeg su uhićeni.⁴⁰ Razmatrajući predmetni slučaj, Europski sud za ljudska prava najprije je istaknuo kako je koncept privatnog života širok pojam koji nije podložan isključivoj definiciji. Također je naveo kako je sam čin čuvanja podataka koji se odnose na privatni život pojedinca povreda članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.^{41, 42} Problem se, prema Sudu, zapravo očituje u pitanju sadrži li osobni podatak koji javne vlasti čuvaju bilo koji aspekt privatnog života. Sud je istaknuo kako je važan konkretni kontekst u kojem se podatak evidentirao i sačuvao, priroda takvih podataka, način na koji se oni koriste i obrađuju te rezultati koji se njihovim korištenjem mogu postići, što se procjenjuje u svakom pojedinom slučaju. Ipak, najveći se problem prema stajalištu Suda nalazi u postizanju ravnoteže između suprotstavljenog javnog interesa čuvanja takvih podataka i privatnog interesa pojedinaca za njihovo brisanje.⁴³

U vezi s navedenim, Sud nije mogao prihvatiti argumentaciju Vlade Ujedinjenog Kraljevstva prema kojem čuvanje takvih podataka nema utjecaja na konkretne pojedince, osim ako oni u budućnosti ne počinu kazneno djelo. Prema Sudu, puko čuvanje i pohranjivanje osobnih podataka javne vlasti izravno utječe na privatni život konkretnoga pojedinca, neovisno o eventualnoj budućoj potrebi korištenja tih podataka. Takva praksa dovodi do stigmatizacije pojedinaca čiji se podatci čuvaju i

39 *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 4. prosinca 2008., zahtjevi br. 30562/04 i 30566/04

40 Sudovi u Ujedinjenom Kraljevstvu u svim su instancama odbili zahtjeve tužitelja za brisanjem navedenih osobnih podataka, ističući kako otisci prstiju, DNA i stanični uzorci otkrivaju samo ograničene podatke o određenom pojedincu te navodeći kako je čuvanje takvih podataka često koristilo javnim vlastima kako bi naknadno došli do identiteta ponovnih počinitelja kaznenih djela. Zbog navedenog, javni interes za čuvanjem tih podataka, prema njihovu shvaćanju, preteže nad pravom za zaštitu osobnih podataka pojedinca. Navedeno prema §13 presude.

41 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN-MU br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10. (dalje: Konvencija).

42 Članak 8. stavak 1. Konvencije glasi: *Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.*

43 Sud se dodatno osvrnuo na činjenicu da praksa čuvanja takvih podataka može biti posebno štetna u odnosu na maloljetne osobe, kao što je bio slučaj s prvim podnositeljem koji je imao tek 11 godina kada su mu podatci evidentirani. Prema Sudu, maloljetnici kojima su podatci evidentirani izloženi su opasnostima sporijeg razvoja i integracije u društvo. Navedeno prema §124 presude.

izjednačava se pojedince koji nisu počinili kazneno djelo s počiniteljima takvih djela. Stoga je Sud zaključno istaknuo kako čuvanje otisaka prstiju, DNA i staničnih uzoraka pojedinaca koji nisu osuđeni za kaznena djela ne postavlja pravednu ravnotežu između javnog i privatnog interesa te je posljedično neproporcionalno kršenje prava podnositelja na poštovanje privatnog života i kao takvo nije nužno u demokratskom društvu. Zbog navedenog, čuvanje je takvih podataka kršenje članka 8. Konvencije.⁴⁴

2.2.2. *Digital Rights Ireland (C-293/12) i Kärntner Landesregierung i dr. (C-594/12)*

O pravu na zaštitu osobnih podataka i pravu na privatnost kao i njihovu međusobnom odnosu, nerijetko je raspravljao i Sud EU-a. Među slučajevima koji su doživjeli najveći odjek u javnosti i pravnoj znanosti, a u kojem se razmatrala usklađenost europskih propisa s pravom na poštovanje privatnosti i pravom na zaštitu osobnih podataka iz Povelje, svakako je onaj u spojenim predmetima *Digital Rights Ireland (C-293/12)* i *Kärntner Landesregierung i dr. (C-594/12)*.⁴⁵ Naime, prema odredbama tada važeće Direktive 2006/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zadržavanju podataka obrađenih u vezi s pružanjem javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga i o izmjeni Direktive 2002/58/EZ,⁴⁶ pružatelji telefonskih komunikacijskih usluga morali su zadržavati podatke o prometu i lokaciji komunikacijskih sredstava njihovih korisnika. S obzirom na to da su smatrali da takva regulacija omogućuje pohranjivanje velike količine osobnih podataka u odnosu na neograničen broj osoba bez opravdanja,⁴⁷ tužitelji su u oba postupka zahtijevali utvrđenje jesu li odredbe Direktive 2006/24 u skladu s pravom na poštovanje privatnog života iz članka 7., odnosno pravom na zaštitu osobnih podataka iz članka 8. Povelje.

Europski sud je zauzeo stajalište prema kojemu je nametanje obveze zadržavanja

44 Sud je procijenio kako je utvrđenje Suda da u predmetnom slučaju postoji povreda čl. 8. Konvencije dovoljna satisfakcija podnositeljima za pretrpljenu neimovinsku štetu. § 133. presude.

45 Presuda od 8. travnja 2014., *Digital Rights Ireland LTD (C-293/12), Kärntner landesregierung, Michael Seitlinger, Christof Tschohl et al. (C-594/12)*, EU:C:2014:238.

U svezi s povredom članaka 7. i 8. Povelje u literaturi se najčešće spominju i presude u predmetima *Völker und Markus Schecke GbR (C-92/09)*, *Hartmut Eifert (C-93/09) v. Land Hessen*, EU:C:2010:662 (o valjanosti odredbi europskog prava o javnoj objavi podataka osoba koje su korisnici subvencija za poljoprivredu); *Schrems (C-362/14)*, EU:C:2015:650 (u vezi sa zaštitom prava i sloboda u pogledu obrade osobnih podataka koji su preneseni iz države članice u treću zemlju, u kojoj se ne osigurava odgovarajuća razina zaštite tih podataka) te *Ryneš (C-212/13)*, EU:C:2014:2428 (u kojem se naglašava da iznimke iz čl. 3. st. 2. Direktive treba usko tumačiti i da „korištenje sustava nadzornih kamera, zahvaljujući kojem je snimljen videozapis pohranjen na uređaj za kontinuirano snimanje kao što je tvrdi disk, koji je fizička osoba ugradila u svoju obiteljsku kuću u cilju zaštite imovine, zdravlja i života vlasnika kuće te taj sustav nadzire i javni prostor, ne predstavlja obradu podataka koja se provodi za obavljanje isključivo osobnih ili domaćih aktivnosti u smislu te odredbe.“).

46 SL L 105, 15.3.2006. (dalje: Direktiva 2006/24).

47 Sukladno odredbama Direktive 2006/24/EZ, radilo se o podacima poput telefonskog broja priključka, imena i adrese korisnika, korisničkog imena na internetu, IP adrese, datuma, vremena i trajanja komunikacije itd.

osobnih podataka iz Direktive 2006/24 miješanje u pravo na poštovanje privatnog života iz članka 7. Povelje, dok je omogućavanje javnim tijelima država članica pristup tim podacima dodatno miješanje u navedeno pravo. Istovjetno, Direktiva 2006/24 zadire i u pravo na zaštitu osobnih podataka iz članka 8. Povelje.⁴⁸ Kao razlog za navedeno tumačenje, može se istaknuti činjenica da omogućavanjem pružateljima komunikacijskih usluga i nacionalnim tijelima da zadržavaju i u svakom trenutku pristupe osobnim podacima, pojedincima o čijim je podacima riječ stvara osjećaj da im je život pod trajnim nadzorom. Međutim, ovako utvrđene činjenice nisu bile dovoljne za Sud da odmah utvrdi povredu, već je bilo potrebno ispitati je li miješanje odredbi Direktive 2006/24 u temeljna prava iz članaka 7. i 8. Povelje opravdano i sukladno načelu proporcionalnosti, odnosno odgovara li zadržavanje podataka i potencijalni pristup podacima od strane javnih tijela cilju u općem interesu.

Europski sud je s jedne strane prepoznao da je cilj Direktive 2006/24 borba protiv organiziranog kriminala i terorizma, ali da se predmetna mjera zadržavanja osobnih podataka ne može smatrati nužnom za učinkovitost te borbe. U obrazloženju odluke, Sud se pozvao i na slučaj Europskog suda za ljudska prava *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*,⁴⁹ navodeći kako osobe čije se podatke zadržava moraju raspolagati jamstvima protiv zloupotrebe njihovih osobnih podataka i nezakonitih pristupa njihovim podacima. Nadalje, Sud je utvrdio kako se odredbe Direktive 2006/24 odnose na sveukupno europsko stanovništvo, s obzirom na to da pokrivaju gotovo svakog građanina i sve načine elektroničke komunikacije, bez razlikovanja stanovnika koji su osumnjičeni za teška kaznena djela, organizirani kriminal ili terorizam od onih koji to nisu. Daljnji problem nalazio se u tomu što Direktivom 2006/24 nije bio predviđen objektivni kriterij prema kojemu bi se uvelo ograničenje pristupa javnim vlastima osobnim podacima, odnosno ograničenje na pristup tih tijela samo onim osobnim podacima koji su strogo nužni za postizanje određenog cilja. Slijedom svega navedenog, Europski sud je utvrdio kako Direktiva 2006/24 ne sadrži precizne odredbe kojima bi regulirala doseg miješanja pružatelja komunikacijskih usluga i nacionalnih tijela u temeljna prava pojedinaca iz članaka 7. i 8. Povelje, zbog čega je zaključio da se ta Direktiva ... široko i osobito teško miješa u ta temeljna prava u pravnom poretku Unije, a da pritom to miješanje nije precizno ograničeno odredbama koje bi jamčile da je stvarno ograničeno na ono što je strogo nužno.⁵⁰ Sukladno takvom tumačenju, Sud je odlučio da je Direktiva 2006/24 nevaljana.⁵¹

48 Presuda od 8. travnja 2014., *Digital Rights Ireland LTD (C-293/12)*, *Kärntner landesregierung, Michael Seitlinger, Christof Tschohl et al.* (C-594/12), EU:C:2014:238, §33-35.

49 Vidi *supra*, 2.2.1.

50 Presuda od 8. travnja 2014., *Digital Rights Ireland LTD (C-293/12)*, *Kärntner landesregierung, Michael Seitlinger, Christof Tschohl et al.* (C-594/12), EU:C:2014:238, §65.

51 Direktiva je predmetnom presudom proglašena nevaljanom u cijelosti. Kao zaključnu napomenu, Sud je u §69 presude naveo: *S obzirom na sva prethodna razmatranja valja smatrati da je usvajanjem Direktive 2006/24 zakonodavac Unije prekoračio granice koje nameće poštovanje načela proporcionalnosti s obzirom na članak 7., članak 8. i članak 52. stavak 1. Povelje.*

3. ODGOVORNOST ZA ŠTETU ZBOG POVREDE PRAVA NA ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA

3.1. Promjene koje u uređenje odgovornosti za štetu donosi Uredba

3.1.1. Protupravna obrada podataka

Temeljne promjene koje Uredba donosi u području zaštite osobnih podataka usmjerene su boljem položaju ispitanika i jačanju njegove kontrole nad vlastitim osobnim podatcima te višem stupnju sigurnosti njihove obrade. S gledišta odštetnog prava, Uredba je najviše promjena donijela u protupravnost kao pretpostavku odgovornosti za štetu. Detaljnim propisivanjem pravila obrade odredila je njene granice i to jednako za sve obrade podataka koji se odnose na osobe koje se nalaze na području Europske unije. Za utvrđenje protupravnosti ponašanja potencijalno odgovornih subjekata (voditelja i izvršitelja obrade podataka) ključno je da u Uredbi korišteni pojmovi budu jasno i precizno definirani. Jesu li nove definicije i izmjene dosadašnjih, zaista precizne i hoće li i u kom smislu biti nejasnoća, treba pričekati nešto duže razdoblje primjene Uredbe. Povrede prava na zaštitu osobnih podataka mogu proizlaziti iz povrede načela obrade podataka,⁵² povrede prava ispitanika⁵³ i povreda pojedinih obveza voditelja i izvršitelja obrade.⁵⁴

Svaka obrada osobnih podataka koja nije u skladu s odredbama Uredbe je protupravna, ali nije svaka takva obrada potencijalni uzrok štete za osobu čiji se podatci obrađuju, odnosno podobna da bude štetna radnja. To su samo obrade koje udovoljavaju definiciji povrede iz članka 4. točka 12. Uredbe: *povreda osobnih podataka znači kršenje sigurnosti koje dovodi do slučajnog ili nezakonitog uništenja, gubitka, izmjene, neovlaštenog otkrivanja ili pristupa osobnim podatcima koji su preneseni, pohranjeni ili na drugi način obrađivani*, kojima je oštećeniku prouzročena

52 To su: zakonitost, poštenost i transparentnost njihove obrade, ograničavanje svrhe, smanjenje količine podataka, točnost, ograničenje pohrane, cjelovitost i povjerljivost (vidi čl. 5. st. 1. Uredbe). Za usklađenost obrade s navedenim načelima odgovoran je voditelj obrade i mora biti u mogućnosti dokazati je (čl. 5. st. 1. Uredbe). Vidi više: Bukovac Puvača, M., Nova EU Opća uredba o zaštiti osobnih podataka – pravo na naknadu štete i odgovornost zbog njenog kršenja (čl. 82. Uredbe), Zbornik radova „Savremeni pravni promet i usluge“, str. 767-768.

53 To su pravo na transparentne informacije i pristup osobnim podatcima (čl. 13.-15. Uredbe), pravo na ispravak podataka (čl. 16. Uredbe), pravo na brisanje (čl. 17. Uredbe), pravo na ograničenje obrade (čl. 18. Uredbe), obveza izvješćivanja u vezi s ispravkom ili brisanjem osobnih podataka ili ograničenjem obrade (čl. 19. Uredbe), pravo na prenosivost podataka (čl. 20. Uredbe), pravo na prigovor na obradu (čl. 21. Uredbe) i automatizirano pojedinačno donošenje odluka (čl. 22. Uredbe). Sva se navedena prava mogu zakonom ograničiti, ako se takvim ograničenjem poštuje bit temeljnih prava i sloboda te je ograničenje nužna i razmjerna mjera u demokratskom društvu za zaštitu važnih ciljeva od općega javnog interesa (čl. 23. st. 1. Uredbe). Vidi više op. cit., str. 769.-770.

54 U odjeljku 1. IV. poglavlja Uredbe detaljno se propisuju opće obveze voditelja i izvršitelja obrade. One se odnose na provođenje odgovarajućih tehničkih i organizacijskih mjera kojima se treba osigurati sigurnost osobnih podataka, odnosno spriječiti njihove povrede. Sigurnost obrade predmet je detaljnog uređenja u odjeljku 2. istoga poglavlja, a za temu rada posebno su zanimljivi članci 33. i 34. Uredbe, koji sadrže obvezu obavješćivanja o povredi osobnih podataka. Vidi više op. cit., str. 770.-771.

konkretna šteta. Dakle, potrebno je da zbog „slučajnog ili nezakonitog“ uništenja, gubitka i izmjene, odnosno neovlaštenog otkrivanja ili pristupa njegovim osobnim podacima oštećenik pretrpi određeni imovinski ili neimovinski gubitak. U tom je smislu moguće razlikovati dvije temeljne vrste potencijalnih štetnih radnji, slučajna i nezakonita uništenja, gubitke, otkrivanja... (podataka). Vjerujemo da je intencija zakonodavca bila povredom obuhvatiti sve slučajne, a od namjernih (koje mogu biti i zakonite i nezakonite), one nezakonite.

3.1.2. Subjekti odgovornosti za štetu

U odnosu na dosadašnje pravno uređenje, Uredba je proširila krug potencijalno odgovornih subjekata. Odgovornošću su izričito obuhvaćeni voditelji i izvršitelji obrade (čl. 82. st. 1. Uredbe), dok je Direktiva 95/46/EZ u svom članku 23. stavku 1. spominjala samo nadzornike obrade.⁵⁵ Za nadzornika je hrvatski Zakon o zaštiti osobnih podataka⁵⁶ koristio pojam voditelja zbirke osobnih podataka i navodio ga kao jedinu potencijalno odgovornu osobu.⁵⁷

Budući da je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje, nacionalni zakonodavci ne mogu mijenjati ili dopunjavati njene definicije. Voditelj obrade u Uredbi se definira kao *fizička ili pravna osoba, tijelo javne vlasti, agencija ili drugo tijelo koje samo ili zajedno s drugima određuje svrhe i sredstva obrade osobnih podataka* (čl. 4. t. 7. Uredbe). Izvršitelj obrade je *fizička ili pravna osoba, tijelo javne vlasti, agencija ili drugo tijelo koje obrađuje osobne podatke u ime voditelja obrade* (čl. 4. t. 8. Uredbe). Kada je kao voditelj ili izvršitelj obrade pri kojoj je došlo do kršenja Uredbe ili Zakona o njoj primjeni sudjelovalo neko tijelo javne vlasti u Republici Hrvatskoj, iako mu ne može biti izrečena upravna novčana kazna,⁵⁸ ono odgovara za štetu koja je pritom prouzročena.

55 *Država članica propisuje da svaka osoba koja je pretrpjela štetu kao rezultat nezakonitog postupka obrade ili bilo kojeg djela koje je nespojivo s odredbama nacionalnog prava donesenim u skladu s ovom Direktivom ima pravo od nadzornika zahtijevati naknadu štete. (podcrtali autori).*

56 Narodne novine, br. 103/03., 118/06., 41/08. i 130/11., dalje: ZZOP. Na temelju čl. 56. Zakona o provedbi Uredbe (Narodne novine, br. 42/18.), zajedno s provedbenim propisima (Uredba o načinu vođenja i obrascu evidencije o zbirkama osobnih podataka (Narodne novine, br. 105/04.) i Uredba o načinu pohranjivanja i posebnim mjerama tehničke zaštite posebnih kategorija osobnih podataka (Narodne novine, br. 139/04.), prestao je važiti 25. svibnja 2018. godine.

57 *Za štetu koja je ispitaniku nastala zbog obrade osobnih podataka protivno odredbama ovoga Zakona odgovara voditelj zbirke osobnih podataka, sukladno općim propisima o naknadi štete* (čl. 26. st. 1. ZZOP). Voditelj zbirke osobnih podataka definirao se kao fizička ili pravna osoba, državno ili drugo tijelo koje utvrđuje svrhu i način obrade osobnih podataka, a ako su svrha i način obrade bili propisani zakonom, njime se određivao i voditelj zbirke osobnih podataka (čl. 2. st. 1. t. 4. ZZOP).

Odvjetnici, budući da Zakonom o odvjetništvu (Narodne novine, br. 9/94., 117/08., 50/09., 75/09. i 18/11.) tako nije propisano, nisu voditelji zbirki osobnih podataka, te ne postoji osnova da im Agencija za zaštitu osobnih podataka naloži dostavu evidencije o zbirci podataka koje vode. Vidi odluku Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, Us-10320/2011-4, od 13.11.2013, dostupna na portalu IUS-INFO.

58 Vidi čl. 47. Zakona o provedbi Uredbe.

Kada pojedinac pretrpi štetu zbog povreda pravila obrade osobnih podataka koju obavljaju institucije, tijela, uredi i agencije Unije, na koju se primjenjuje Uredba (EZ) br. 45/2001 za štetu je, prema članku 340. stavku 2. UFEU-a odgovorna sama Europska unija.⁵⁹

Proširenjem polja primjene Uredbe, proširen je i krug potencijalnih štetnika. Ona se odnosi na sve voditelje obrade i izvršitelje obrade s poslovnim nastanom na području Unije, bez obzira na to obavlja li se obrada u Uniji ili ne (čl. 3. st. 1. Uredbe), ali, pod određenim pretpostavkama i na voditelje i izvršitelje obrade bez poslovnog nastana u Uniji.⁶⁰

Kao subjekti potencijalno odgovorni za štetu zbog povrede prava na zaštitu osobnih podataka, javljaju se, dakle, sve fizičke i pravne osobe u ulozi voditelja ili izvršitelja obrade, države članice (koje odgovaraju za tijela javne vlasti koja se nađu u tim ulogama), te sama Unija (kada osobne podatke obrađuju njene institucije i tijela).

Potencijalni oštećenici su sve fizičke osobe, koje se nalaze na području Unije, bez obzira na njihovo državljanstvo⁶¹ i boravište, čiji su osobni podatci obrađivani. Međutim, budući da Uredba propisuje da pravo na naknadu štete ima *svaka osoba* koja je pretrpjela materijalnu ili nematerijalnu štetu zbog njenog kršenja (čl. 82. st. 1. Uredbe⁶²), kao oštećenici se mogu javiti i osobe čiji podatci nisu bili predmetom obrade, već trpe štetu kao posljedicu kršenja Uredbe pri obradi podataka neke druge osobe (tzv. posredni oštećenici). I Direktiva 95/46/EZ je propisivala da *svaka osoba koja je pretrpjela štetu (...) ima pravo od nadzornika zahtijevati naknadu štete* (čl. 23. st. 1.), ali države članice su oštećenike definirale u skladu s krugom oštećenika priznatim u nacionalnom pravu. Budući da nacionalna pravila o odgovornosti vrlo rijetko priznaju posrednim oštećenicima pravo na naknadu (u pravilu samo kada je ono izričito propisano), ne čudi da se oštećenicima smatralo samo subjekte čiji su podatci obrađivani. I hrvatski je zakonodavac pod „svaka osoba“ razumijevao samo ispitanika.⁶³

59 Neke zahtjeve za naknadu štete od Unije, vidi *infra*, 3.2.

60 Naime, čl. 3. st. 2. propisuje da se Uredba primjenjuje na obradu osobnih podataka ispitanika u Uniji koju obavljaju voditelj obrade ili izvršitelj obrade bez poslovnog nastana u Uniji, ako su aktivnosti povezane s

a) nudanjem robe ili usluga takvim ispitanicima u Uniji neovisno o tome treba li ispitanik izvršiti plaćanje ili

b) praćenjem njihova ponašanja dokle god se njihovo ponašanje odvija unutar Unije. Uredba se primjenjuje i na obradu osobnih podataka koju obavlja voditelj obrade koji nema poslovni nastan u Uniji, već na mjestu gdje se pravo države članice primjenjuje na temelju međunarodnoga javnog prava (čl. 3. st. 3. Uredbe). To su, npr. obrade podataka u diplomatskim ili konzularnim predstavništvima država članica. (Recital 25.)

61 U Recitalu 2. Uredbe govori se o nacionalnosti što smatramo pogrešnim prijevodom pojma *nationality*, u ovom kontekstu potpuno neprimjerenom.

62 *Svaka osoba koja je pretrpjela materijalnu ili nematerijalnu štetu zbog kršenja ove Uredbe ima pravo na naknadu od voditelja obrade ili izvršitelja obrade za pretrpljenu štetu.*

63 Čl. 26. ZZOP: *Za štetu koja je ispitaniku nastala zbog obrade osobnih podataka protivno odredbama ovoga Zakona odgovara voditelj zbirke osobnih podataka, sukladno općim propisima o naknadi štete.*

Pravo na naknadu štete od voditelja zbirke osobnih podataka ispitanik može tražiti i u slučaju neovlaštenog korištenja, odnosno neovlaštenog davanja na korištenje njegovih osobnih

Kako će, neposredno primjenjujući Uredbu, sudska praksa nacionalnih sudova država članica definirati opseg kruga potencijalnih oštećenika, tek predstoji vidjeti, ali treba polaziti od toga da je europski zakonodavac pod pojmom svaka osoba imao u vidu širi krug osoba od samih ispitanika.⁶⁴ Neki autori upozoravaju da će se, budući da pravo na naknadu prema članku 82. stavku 1. Uredbe imaju i drugi pojedinci koji su pretrpjeli štetu, posebna pažnja morati posvetiti postojanju uzročne veze između štete te treće osobe i povrede prava na zaštitu podataka.⁶⁵ Kao mogući primjer navodi se situacija u kojoj je oštećenik zbog povrede pravila Uredbe o obradi podataka ostao bez posla i zbog toga nije mogao izvršiti obvezu uzdržavanja te se uzdržavanu osobu navodi kao mogućeg oštećenika koji bi mogao postaviti zahtjev za naknadu štete.⁶⁶ Kao posredni oštećenici, iako su predmet zaštite samo podatci fizičkih osoba, mogle bi se pojaviti i pravne osobe, npr. poslodavac koji pretrpi štetu zbog nezakonite obrade podataka svoga zaposlenika. Budući da Uredba štiti samo podatke živih osoba, dok se za osobne podatke umrlih osoba ostavlja državama članicama da urede pitanje njihove obrade,⁶⁷ status posrednog oštećenika ne bi se mogao priznati osobi koja je pretrpjela štetu zbog nezakonite obrade osobnih podataka umrle osobe (npr. osobnih podataka koji se odnose na zdravlje).

Smatramo da široko tumačenje pojma oštećenika otvara niz pitanja, posebno onih usmjerenih na problem održavanja granica odgovornosti za štetu. Nije realno očekivati da će uzročna veza biti dovoljna brana nekontroliranom širenju odgovornosti i to iz jednostavnog razloga što pravila o uzročnoj vezi nisu ujednačena, jasna i općeprihvaćena, ni na razini nacionalnih odštetnopravnih uređenja, a još manje na onom europskom.⁶⁸

3.1.3. Vrsta odgovornosti voditelja i izvršitelja obrade

U članku 82. stavku 2. Uredba propisuje: *Svaki voditelj obrade koji je uključen u obradu odgovoran je za štetu prouzročenu obradom kojom se krši ova Uredba. Izvršitelj obrade je odgovoran za štetu prouzročenu obradom samo ako nije poštovao obveze iz ove Uredbe koje su posebno namijenjene izvršiteljima obrade ili je djelovao izvan zakonitih uputa voditelja obrade ili protivno njima.*

Prema citiranoj odredbi, odgovornost voditelja obrade puno je šira od odgovornosti izvršitelja obrade. On je odgovoran za svaku štetu prouzročenu bilo kojom povredom osobnih podataka, odnosno nema povrede osobnih podataka koja nije pokrivena odgovornošću voditelja obrade. Izvršitelj obrade je odgovoran samo

podataka drugim primateljima ili fizičkim i pravnim osobama.

64 To proizlazi i iz različitog označavanja (korištenja) osoba s pravom na pritužbu nadzornom tijelu, kada se koristi „ispitanik“, dok se kod prava na naknadu štete govori o svakoj osobi.

Da europski zakonodavac pod „svaka osoba“ ne misli samo na neposrednog oštećenika do sada je već u drugim područjima potvrđivao i Sud EU-a, npr. u odlukama po prethodnim pitanjima kod tržišnog natjecanja.

65 Voigt, P., Von dem Bussche, A., *The EU General Data Protection Regulation (GDPR), A Practical Guide*, Springer International Publishing AG, 2017., str. 206.

66 Loc. cit.

67 Recital 27.

68 Vidi *infra*, 3.1.5.

za štetu koja je posljedica povreda osobnih podataka prouzročenih nepoštovanjem odredbi Uredbe koje su namijenjene samo izvršiteljima obrade i djelovanjem izvan ili suprotno zakonitih uputa voditelja obrade. Odgovara, dakle, samo za svoje, dok voditelj odgovara i za svoje i za njegovo protupravno djelovanje.

U svom članku 23. stavku 2. Direktiva 95/46/EZ je propisivala da se *nadzornik može u cijelosti ili djelomično izuzeti od ove odgovornosti ako dokaže da nije odgovoran za slučaj koji je doveo do štete*. Citiranu se odredbu moglo tumačiti i kao subjektivnu odgovornost za štetu i kao objektivnu. Nesporno je da je na nadzorniku bio teret dokaza da nije kriv (ako se tumačila u smislu subjektivne odgovornosti), odnosno nije odgovoran (u slučaju tumačenja kao objektivne odgovornosti za štetu). U skladu s recitalom 55. Direktive 95/46/EZ u kojem se navodilo da: *budući da nadzornik mora nadoknaditi bilo koju štetu koju osoba može pretrpjeti kao rezultat nezakonite obrade, koji se može izuzeti od odgovornosti ako dokaže da nije odgovoran za štetu, posebno u slučajevima kada utvrdi grešku osobe čiji se podatci obrađuju ili u slučaju više sile...* vjerojatno je bilo moguće pronaći više argumenata u korist objektivne odgovornosti (posebno zbog spominjanja više sile i greške oštećenika kao razloga oslobođenja od odgovornosti).⁶⁹ Budući da je pojam krivnje, tereta njena dokazivanja, odnosno oslobođanja od nje, vrlo različito reguliran u odštetnopravnim sustavima država članica, europski je zakonodavac (kao i u drugim odredbama europskih propisa o odgovornosti za štetu) izbjegao njeno spominjanje i ostavio nacionalnim zakonodavcima da, u skladu s ciljevima Direktive 95/46/EZ, u nacionalnim sustavima primijene primjerenu vrstu odgovornosti koja će dovesti do ostvarenja tih ciljeva. ZZOP je u članku 26. stavku 2. propisivao da voditelj zbirke osobnih podataka odgovara sukladno općim propisima o naknadi štete. Dakle, u vrijeme važenja toga propisa voditelji zbirke osobnih podataka odgovarali su na temelju pretpostavljene krivnje iz članka 1045. stavka 1. Zakona o obveznim odnosima,⁷⁰ koja je opće pravilo o odgovornosti za štetu u hrvatskom pravu.⁷¹ Da je naš zakonodavac imao namjeru voditelja zbirke podvrgnuti objektivnoj odgovornosti, morao je to izričito propisati, a držimo malo vjerojatnim da bi u nekom konkretnom slučaju sud obradu podataka kvalificirao kao opasnu djelatnost te na istu zbog toga primijenio pravila objektivne odgovornosti.⁷²

Uredba u članku 82. st. 3. propisuje: *Voditelj obrade ili izvršitelj obrade izuzet je od odgovornosti na temelju stavka 2. ako dokaže da nije ni na koji način odgovoran za događaj koji je prouzročio štetu*. Na prvi se pogled nije bitno

69 Treba imati na umu da je u poredbenom pravu klasična i stroga podjela na subjektivnu i objektivnu odgovornost za štetu izgubila na praktičnom značaju, jer je puno, tzv. sivih zona odgovornosti, tj. stroge odgovornosti na temelju krivnje koje se vrlo teško osloboditi i približava se, po stupnju „strogoće“ objektivnoj odgovornosti. O sivim zonama odgovornosti vidi: Bukovac Puvača, M., „Sive zone“ izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 30., br. 1., 2009., str. 221-243.

70 Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15. i 29/18. (dalje u tekstu: ZOO).

71 Bukovac Puvača, M., Nova EU Opća uredba, cit., str. 772.

72 O objektivnoj odgovornosti za štetu u hrvatskom pravu vidi: Bukovac Puvača, M., Slakoper, Z., Belanić, L., Obvezno pravo, Posebni dio II, Izvanugovorni obvezni odnosi, Zagreb, Novi informator, 2015., str. 104-206

promijenila konstrukcija odredbe o odgovornosti iz Direktive, ali dodatak „ni na koji način“ svakako daje naglasak na strogost te odgovornosti. S obzirom na obvezu neposredne primjene odredbi Uredbe, isključena je primjena nacionalnih pravila o subjektivnoj i/ili objektivnoj odgovornosti za štetu. Zato se pitanje kvalifikacije vrste te odgovornosti može pojaviti kao sporno samo u onim elementima odgovornosti koja nisu regulirana Uredbom. Oba potencijalno odgovorna subjekta, i voditelj i izvršitelj obrade, na jednak se način mogu osloboditi (Uredba kaže „izuzeti“) od odgovornosti, dokazivanjem da nisu ni na koji način odgovorni za događaj koji je prouzročio štetu. Sva se priroda odgovornosti i konačna odluka u konkretnom slučaju sažimaju upravo u toj (ne)mogućnosti dokazivanja, odnosno pristupu nacionalnih sudova odgovoru na pitanje što to znači dokazati da nisi ni na koji način odgovoran za događaj koji je prouzročio štetu? Vrlo načelno govoreći, potencijalni će štetnik morati dokazati da je obradu podataka vršio u skladu sa svim pravilima Uredbe i drugih propisa kojima je konkretna obrada regulirana, što svakako neće, odnosno ne bi trebao biti lak zadatak.⁷³

Međutim, zanimljivo je da, iako se krivnja ne spominje kao pretpostavka odgovornosti za štetu, namjeri ili nepažnji potencijalno odgovornih osoba dužna su pozornost posvetiti nadzorna tijela pri izricanju upravnih novčanih kazni (čl. 83. st. 2. (b) i 3. Uredbe). Krivnja je, dakle, jedan od elemenata procjene protupravnosti, a ne samostalna pretpostavka odgovornosti za štetu. Iako su postupci po pritužbi nadzornim tijelima i sudski postupci za naknadu štete zbog navodnih kršenja odredbi Uredbe posve neovisni, u puno boljem je procesnom položaju onaj oštećenik koji raspolaže odlukom nadzornog tijela kojom je već utvrđeno postojanje povrede.

Ako je u obradi sudjelovalo više od jednog voditelja obrade ili izvršitelja obrade ili su u tu obradu uključeni i voditelj obrade i izvršitelj obrade i ako su odgovorni za bilo kakvu štetu prouzročenu obradom, svaki voditelj obrade ili izvršitelj obrade smatra se odgovornim za cjelokupnu štetu kako bi se osigurala učinkovita naknada ispitaniku (čl. 82. st. 4. Uredbe). Ovom je odredbom jasno propisana solidarna odgovornost u svakom slučaju kada je u obradi sudjelovalo više od jednog subjekta, a postoji njihova odgovornost pa i za najmanju štetu, odnosno njezin dio. Čak i u situacijama kada je moguće odrediti udio više štetnika u prouzročenju štete u konkretnom štetnom događaju, oni su solidarno odgovorni za ukupno prouzročenu štetu.⁷⁴ Onaj štetnik koji plati punu naknadu u tom slučaju, ima pravo regresa prema ostalim štetnicima, razmjerno njihovom udjelu u ukupnoj šteti (čl. 82. st. 5. Uredbe).

3.1.4. Šteta prouzročena povredom osobnih podataka

3.1.4.1. Izričito propisano pravo na naknadu za neimovinsku štetu

Budući da Direktiva 95/46 nije precizirala za koju vrstu štete oštećenici imaju pravo dobiti naknadu (čl. 23. st. 1. propisivao je samo da imaju pravo od nadzornika zahtijevati naknadu štete), države članice su tomu različito pristupale.

⁷³ Bukovac Puvača, M., Nova EU Opća uredba, cit., str. 772.

⁷⁴ Ibid., str. 773. Međutim, ako su, u skladu s pravom države članice, povezani u isti sudski postupak, naknada se može rasporediti u skladu s njihovom odgovornošću, pod pretpostavkom da se osigura puna i učinkovita naknada oštećeniku (Recital 146.).

Europski je zakonodavac tako ostavio mogućnost da se pojam štete iz Direktive u državama članicama tumači šire ili uže, odnosno i uopće ne prizna pravo na naknadu neimovinske štete zbog povrede prava na zaštitu osobnih podataka, budući da u nacionalnim sustavima odgovornosti za štetu postoje velike razlike u pitanju samog pojma neimovinske štete, posebno naglašene u pristupu priznavanju prava na novčanu naknadu za istu. Tako je, npr. u Velikoj Britaniji *Court of Appeal* moralnu štetu prema *Data Protection Actu* iz 1998. godine prvi put priznao tek 2015. godine u slučaju *Vidal-Hall i dr. protiv Google*.⁷⁵ Sud je tada istaknuo da, budući da Direktiva 95/46/EZ više teži zaštitu privatnosti nego zaštitu prava ekonomske prirode, nije primjereno da restriktivniji pristup naknadi štete bude prema *Data Protection Actu* nego prema članku 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Također, budući da zaštita osobnih podataka ima prema članku 8. Povelje status temeljnog prava, smatrao je neprimjerenim da to pravo može biti povrijeđeno gotovo bez posljedica za nadzornika podataka, osim u rijetkim slučajevima kada je oštećenik zbog povrede pretrpio i materijalni gubitak.⁷⁶

Upravo je taj različiti pristup pojmu štete prisutan u nacionalnim pravima država članica bio razlog da Uredba naglasi da svaka osoba koja je pretrpjela materijalnu ili nematerijalnu štetu ima pravo na njenu naknadu (čl. 82. st. 1. Uredbe).⁷⁷ Prema Recitalu 146. Uredbe, odgovorna bi osoba trebala nadoknaditi svaku štetu, pri čemu je pojam štete potrebno široko tumačiti s obzirom na sudsku praksu Suda EU-a tako da se ciljevi Uredbe u potpunosti odražavaju, a ispitanici dobiju potpunu i učinkovitu naknadu za pretrpljenu štetu.⁷⁸

Što se smatra neimovinskom štetom i pod kojim se pretpostavkama priznaje pravo na novčanu naknadu zbog njenog nastanka, pitanja su po kojima se nacionalni pravni sustavi država članica jako razlikuju. Pojedina subjektivna prava neimovinske prirode različito su grupirana i na teorijskoj, a još manje normativnoj razini, nemaju jasan položaj i nisu oštro razgraničena. Zato bi pronalazak jedinstvene definicije neimovinske štete prouzročene povredom prava na zaštitu osobnih podataka, na europskoj razini svakako bilo iznimno važno, jer samo tako bi pojedinci na području Unije zaista mogli ostvariti pravo na naknadu te štete na (približno) jednak način. Čini se da je, generalno govoreći, kao opći pojam štete neimovinskoga karaktera koji obuhvaća najširi spektar mogućih posljedica povrede zaštite osobnih podataka, pravo na privatnost. S gledišta odštetnog prava zaštita osobnih podataka nije sama sebi svrha, oni se štite da bi se spriječila šteta koju zbog povrede može pretrpjeti pojedinac. Osobni se podatci, iako se pravo na njihovu zaštitu osamostalilo kao temeljno pravo, po pitanju odgovornosti za neimovinsku štetu još uvijek teško mogu odvojiti od prava na privatnost, jer je prvo što se manifestira kao šteta prouzročena njihovom povredom narušena privatnost pojedinca. Europski je zakonodavac, da bi istaknuo važnost zaštite podataka i spriječio njihove povrede njih „osamostalio“, ⁷⁹ ali neimovinske posljedice

⁷⁵ Lynskey, op. cit., str. 225.

⁷⁶ Loc. cit.

⁷⁷ I Direktiva (EU) 2016/680 u čl. 56. izričito spominje materijalnu i nematerijalnu štetu. Isto vrijedi i za čl. 22. Prijedloga Uredbe o privatnosti i elektroničkim komunikacijama.

⁷⁸ Bukovac Puvača, M., Nova EU Opća uredba, cit., str. 774.

⁷⁹ Odgovorni subjekti zbog povrede osobnih podataka odgovaraju neovisno o tomu je li zbog

njihove povrede neodvojive su od sfere privatnosti.

Neki autori ističu da će Sud EU-a vrlo vjerojatno biti vrlo velikodušan kod određivanja visine naknade neimovinske štete, jer ona može imati odvraćajući učinak prema odgovornoj strani.⁸⁰

Smatramo da ne treba zanemariti mogući odvraćajući učinak potencijalno visokih iznosa naknada za neimovinsku štetu,⁸¹ ali ni činjenicu da nacionalni pravni sustavi različito prihvaćaju mogućnost da se toj naknadi prizna preventivna funkcija ili funkcija kažnjavanja štetnika.⁸² I pitanje visine naknade, odnosno kriterija njenog utvrđivanja je potpuno otvoreno, jer je ona objektivno nemjerljiva. Sporno je što bi se i po kojim kriterijima moglo smatrati visokom naknadom, budući da nacionalni sustavi počivaju na vrlo raznolikim pristupima različitim oblicima neimovinske štete i svaka komparacija tih iznosa unaprijed je osuđena na neuspjeh. Zato, iako je Uredba izričito naglasila pravo oštećenika na naknadu za neimovinsku štetu, i dalje je za očekivati različit pristup nacionalnih sudova, posebno različite visine dosuđenih naknada za pojedine oblike povreda, jer ne postoji jedinstven i općeprihvaćen pojam neimovinske štete, a još manje kriteriji određivanja visine naknade za njenu povredu. Ako se želi europeizirati i visine naknada štete, posebno one neimovinske, bit će nužno nacionalnim sudovima dati određene smjernice, kriterije, tablice, u cilju osiguravanja da za iste povrede oštećenici zaista imaju i jednako pravo na naknadu njima prouzročenih šteta.

3.1.4.2. Neimovinska šteta (povreda prava osobnosti) prouzročena povredom prava na zaštitu osobnih podataka u Republici Hrvatskoj

Budući da ZOO poznaje opći pojam štete koji uključuje i imovinsku i neimovinsku štetu,⁸³ u Republici Hrvatskoj i u donedavno važećem režimu odgovornosti nije bilo sporno da se zbog povrede prava na zaštitu osobnih podataka odgovara i za neimovinsku štetu. Štoviše, upravo u jedinjoj autorima dostupnoj presudi⁸⁴ o odgovornosti za štetu zbog povrede prava na zaštitu osobnih podataka,

njih nastala konkretna šteta, ali odgovornosti za štetu nema bez nastanka konkretnih gubitaka u imovinskoj i/ili neimovinskoj sferi pojedinaca.

80 Voight, Von dem Bussche, op. cit., str. 205-206.

81 Iako se on prvenstveno očekuje od visokih upravnih novčanih kazni i drugih sankcija.

82 O funkcijama pravične novčane naknade u hrvatskom i poredbenom pravu vidi: Bukovac Puvača, M., *Funkcije pravične novčane naknade u hrvatskom odštetnom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37, 1/2016, str. 155-173.

83 Vidi čl. 1056. ZOO.

84 Presuda Županijskog suda u Zagrebu, Gžn -748/13-7, od 28. ožujka 2017., dostupna na portalu IUS INFO, www.iusinfo.hr (15.12.2018.)

Na službenim stranicama Agencije za zaštitu osobnih podataka, dalje: AZOP (<https://azop.hr/>), objavljena su rješenja (i privremena rješenja) toga tijela u slučajevima u kojima su se pojedinci obraćali svojim zahtjevima za zaštitu prava u povodu navodnih povreda njihovih osobnih podataka u vrijeme primjene ZZOP-a. Autorima ovoga rada nije poznato jesu li se nakon utvrđenja AZOP-a da je došlo do povrede njihovih osobnih podataka subjekti čija su prava povrijeđena obraćali odgovornim subjektima sa zahtjevima za naknadu tom povredom prouzročene štete i/ili pokretali sudske postupke. Objavljeni slučajevi su grupirani na: krađe identiteta (zloupotrebe osobnih podataka druge osobe za zaključivanje ugovora), nezakonite

utužena je i dosuđena samo naknada za neimovinsku štetu. Presuda se odnosila na slučaj u kojem je ime i prezime tužiteljice korišteno u jednoj promotivnoj kampanji bez njezinog pristanka i unatoč njenog upozorenja i poziva na prestanak. Pravična novčana naknada zatražena je i dosuđena zbog time prouzročene povrede prava osobnosti i to u iznosu od po 15.000,00 kn za svakog od dva tuženika.⁸⁵

Različiti oblici povreda neimovinskih dobara pojedinaca u našem su pravu obuhvaćeni pojmom povrede prava osobnosti, objektivnom koncepcijom neimovinske štete. Prava osobnosti primjerice su navedena u članku 19. stavku 2. ZOO: *pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, sloboda i dr.* Navedenim primjerima prava osobnosti „pokriveni“ su najčešći objekti povreda, ali sud može, po potrebi, priznati i neko drugo pravo osobnosti.

Posljedice povrede osobnih podataka mogu biti povreda nekog od navedenih prava osobnosti, ali se nameće pitanje jesu li, budući da je njihova zaštita priznata kao temeljno pravo, i osobni podatci samostalno pravo osobnosti, odnosno je li povreda informacijske osobnosti samostalni oblik neimovinske štete? Smatramo da u našem pravu nema potrebe za osamostaljivanjem nekoga takvog, novog prava osobnosti, jer su posljedice povreda osobnih podataka i normativno i teorijski sasvim dovoljno obuhvaćene postojećim oblicima neimovinske štete.⁸⁶ U pravilu se neimovinske posljedice povrede prava na zaštitu osobnih podataka manifestiraju kao povreda prava na privatnost osobnog i obiteljskog života, ali se, naravno, mogu manifestirati i kao povrede nekoga drugog prava osobnosti.

3.1.5. Uzročna veza između protupravne obrade osobnih podataka i štete

Uredba ne sadrži odredbe o uzročnoj vezi između protupravne obrade podataka i njome prouzročene štete. Pravo na naknadu štete oštećenik ostvaruje pred nacionalnim sudovima država članica,⁸⁷ osim kada se kao odgovorna osoba javlja Unija, odnosno njene institucije i tijela, kada ga, prema članku 268. UFEU-a, ostvaruje

objave osobnih podataka (objava osobnih podataka na internetskoj stranici škole, objava fotografije na info pultu poslovne zgrade), povrede privatnosti od strane medija, zamjene identiteta, obradu osjetljivih podataka, nezakonito ustupanje zbirki osobnih podataka, zloupotrebu osobnih podataka djece, prosljeđivanje osobnih podataka agenciji za naplatu potraživanja, zaštitu privatnosti djece u vrtićima, zaštitu privatnosti na radnom mjestu, zaštitu privatnosti korisnika usluga te neovlašteno prosljeđivanje osobnih podataka radnika. Navedenoj bi se klasifikaciji slučajeva moglo prigovoriti nejasnoću kriterija, ali je svakako puno važnija činjenica da se takvom objavom pojačala svijest o važnosti zaštite osobnih podataka.

85 Prvostupanjskom je odlukom tužiteljici bilo dosuđeno još po 10.000,00 kn u odnosu na svakog tuženika.

86 Bukovac Puvača, M., Nova EU Opća uredba, cit., str. 774.

87 Prema čl. 82. st. 6. Uredbe, sudski postupak za ostvarivanje prava na naknadu štete vodi se pred sudovima koji su nadležni prema pravu države članice iz članka 79. stavka 2. koji glasi: *Postupci protiv voditelja obrade ili izvršitelja obrade vode se pred sudovima države članice u kojoj voditelj obrade ili izvršitelj obrade ima poslovni nastan. Osim toga, takvi se postupci mogu voditi pred sudovima države članice u kojoj ispitanik ima uobičajeno boravište, osim ako je voditelj obrade ili izvršitelj obrade tijelo javne vlasti neke države članice koje djeluje izvršavajući svoje javne ovlasti.*

pred Sudom EU-a. Kao tradicionalno pravilo u nacionalnim sustavima odgovornosti za štetu vrijedi da je na oštećeniku teret dokaza uzročne veze između protupravne radnje odgovorne osobe i štete koju je pretrpio. Ali, ti se sustavi uvelike razlikuju po pitanju što zapravo i u kojem stupnju vjerojatnosti oštećenik treba dokazati da bi sud utvrdio postojanje uzročne veze. Iako se Sud EU-a već mnogo puta očitovao o nekim pitanjima uzročnosti pri tumačenju europskog prava u povodu prethodnih pitanja koja su postavili nacionalni sudovi,⁸⁸ čini se da još uvijek ne postoji jasan i detaljan koncept te pretpostavke odgovornosti na europskoj razini. Ipak, upravo će pravila o uzročnoj vezi postavljati granice odgovornosti za štetu zbog povrede prava na zaštitu osobnih podataka, jer, kako smo naveli, za koncept štete i oštećenika treba očekivati ekstenzivno tumačenje.

Još nema odluka o odgovornosti za štetu prema Uredbi, ali Sud se već očitovao o odgovornosti Unije (prema Uredbi (EZ) br. 45/2001), pa i uzročnosti kao njenoj pretpostavci.⁸⁹

3.2. Naknada štete zbog povrede konvencijskog prava na privatnost

I dok je u predmetu *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*,⁹⁰ ESLJP zaključio da je njegovo utvrđenje da postoji povreda članka 8. Konvencije dovoljna satisfakcija podnositeljima za pretrpljenu neimovinsku štetu, u nizu je slučajeva, kod kojih su utvrđene povrede tih prava nositeljima dosuđivana i naknada za neimovinsku štetu. To je bilo i u slučaju *Biriuk protiv Litve*,⁹¹ u kojem je podnositeljica zahtjeva smatrala da joj je povrijeđeno pravo iz članka 8. Konvencije, jer su najveće dnevne novine u Litvi objavile članak u kojem je bilo navedeno kako je zaražena HIV-om te kako postoji opasnost od daljnjeg širenja te zaraze u selu u kojem ona živi. Gospođi Biriuk domaći su sudovi na njen zahtjev dodijelili naknadu neimovinske štete, ali

88 U svezi s uzročnom vezom, odnosno nacionalnim pravilima o uzročnoj vezi i s njima u vezi postavljenim zahtjevima za tumačenje europskog prava, važna su stajališta toga suda u predmetu *Kone* (Presuda od 5. lipnja 2014., *Kone*, C-557/12, ECLI:EU:C:2014:1317.) u svezi s odgovornosti za štetu prouzročenu povredom tržišnog natjecanja te u predmetu *N. W i dr. protiv Sanofi Pasteur MSD SNC i dr.* (Presuda od 21. lipnja 2017., *N. W i dr. protiv Sanofi Pasteur MSD SNC i dr.*, C-621/15, (ECLI: ECLI:EU:C:2017:484) u svezi odgovornosti za štetu za neispravne proizvode.

Od početka razvoja instituta odgovornosti države članice za štetu kao jedna od pretpostavki te odgovornosti navodi se postojanje uzročne veze između povrede obveze države i štete koju je pretrpio pojedinac (Spojeni predmeti C-6 i 9/90 *Francovich and Bonifaci*, (1991) ECR I-5357, t. 40.). U slučaju *Brasseri* Europski je sud utvrdio da uzročna veza mora biti izravna (Spojeni predmeti C-46 i 48/93 *Brasserie du Pêcheur and Factortame III*, (1996) ECR I-1066.), a ubrzo se pokazalo da bi upravo uzročna veza mogla biti vrlo teška prepreka ostvarivanju prava na naknadu štete, kada je u predmetu *Brinkmann* (Predmet C-319/96 *Brinkmann*, (1998) ECR I-5255.) odlučeno da država, usprkos dovoljno ozbiljnoj povredi prava (neprenošenje direktive), nije odgovorna jer je došlo do prekida uzročne veze, a tu su vezu prekinule izvršne vlasti koje su pogriješile izravno primjenjujući normu Zajednice, ali njihova se pogreška mogla opravdati zbog nedovoljno jasnog teksta direktive.

89 Vidi *infra*, 3.3.

90 Vidi *supra*, 2.2.1.

91 *Biriuk protiv Litve*, presuda od 25. studenog 2008., zahtjev br. 23373/03.

dodijeljeni iznos od 10.000,00 litavskih lira (u hrvatskim kunama, riječ je o iznosu od oko 22.000,00 kn) maksimalni je iznos koji oštećenik može dobiti po litavskim propisima zbog objave lažne informacije u medijima, osim ako ne dokaže da je medij namjerno objavio lažnu informaciju.⁹²

Raspravljajući o navedenom slučaju, Sud je najprije doveo u vezu pravo na poštovanje privatnog života sa slobodom izražavanja iz članka 10. Konvencije,⁹³ ističući kako ona mora biti uravnotežena sa zaštitom privatnog života. Ipak, kada je u pitanju uloga medija, prema shvaćanju Suda mora se izvršiti osnovno razlikovanje između izvještavanja o činjenicama (čak i ako su one kontroverzne) koje mogu doprinijeti raspravi u demokratskom društvu i objavljivanju neutemeljenih tvrdnji o privatnom životu pojedinca. Svrha zaštite iz članka 8. Konvencije zaštita je osobnosti svakog čovjeka i granice te zaštite ne prestaju s obiteljskim krugom konkretnog pojedinca već imaju društvenu dimenziju.⁹⁴ Sud je u predmetnom slučaju stoga utvrdio povredu članka 8. Konvencije, navodeći kako je objava spornih podataka o privatnom životu podnositeljice imala svrhu povećati prodaju novina, a ne doprinijeti raspravi od općeg interesa za društvo te je dodijelio podnositeljici daljnju naknadu neimovinske štete u iznosu od 6.500,00 eura.⁹⁵

3.3. Odgovornost EU-a za štetu prouzročenu povredom prava na zaštitu osobnih podataka

U presudi *CN protiv Europskog parlamenta*⁹⁶ zahtjev za naknadu štete podnio je gospodin CN koji je bio dužnosnik Vijeća Europske unije. On je Europskom parlamentu podnio predstavku o poteškoćama s kojima se susreću europski dužnosnici koji imaju zdravstvene probleme. Europski parlament je obradio predstavku tužitelja i po obradi je na svojoj mrežnoj stranici objavio priopćenje u kojem je bilo navedeno tužiteljevo ime te teške bolesti od kojih pati tužitelj i njegov sin. Po pritužbi tužitelja, Europski parlament odobrio je uklanjanje navedenih podataka sa svoje mrežne stranice, ali oni su i dalje bili vidljivi i dostupni. Iako je Opći sud odbio zahtjev CN-a, utvrđujući kako Europski parlament nije povrijedio pravila o zaštiti osobnih podataka jer je gospodin CN izričito pristao na objavu, dok je s druge strane potpuno brisanje određenog

92 Navedeno prema § 30 presude.

93 Čl. 10. Konvencije u bitnome glasi: *Svako ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice (...).*

94 U konkretnom slučaju, Sud je stavio naglasak na činjenicu što je podnositeljica zahtjeva bila zaražena HIV-om i utvrdio kako bi zaštita zdravstvenih podataka trebala biti ključno načelo pravnih sustava svih država stranaka Konvencije, a pogotovo imajući u vidu da bi otkrivanje takvih podataka moglo dramatično utjecati na život zaraženog pojedinca, izlažući ga nemogućnosti pronalaska posla i riziku izopćenosti iz društva. Navedeno prema §39 presude.

95 Zanimljivo je istaknuti kako je Sud u predmetnoj presudi naveo kako države članice Vijeća Europe mogu samostalno i različito odlučivati o pitanju naknade neimovinske štete, ali kako maksimalni iznosi utvrđeni propisima neke države ne smiju biti određeni na način da uskrate pojedincu pravo na privatnost i liše to pravo njegova efektivnog sadržaja. Navedeno prema § 45 presude.

96 Presuda od 3. prosinca 2015., *CN protiv Europskog parlamenta*, T-343/13, EU:T:2015:926.

podatka s Interneta tehnički zahtjevno, Sud je u konkretnom slučaju smatrao korisnim ispitati argumente podnositelja u pogledu štete i uzročne veze između štetne radnje i štete.

Prema stajalištu Općeg suda, šteta mora biti stvarna i izvjesna budući da hipotetska i neizvjesna šteta ne daje pravo na naknadu. Iznimka od gornjeg pravila jest postojanje izvjesne štete ako je ona prijeteca i može se predvidjeti s dovoljno sigurnosti, iako je njenu visinu nemoguće precizno odrediti.⁹⁷ Također, teret dokaza da postoji odgovornost Unije je na oštećeniku, on je taj koji mora pružiti dokaze da šteta postoji i koliki su njeni razmjeri, kao i dokazati uzročno-posljedičnu vezu, a takva veza postoji ako je prisutna izravna veza između pogreške određene europske institucije i predmetne štete.⁹⁸

O pretpostavkama za izvanugovornu odgovornost za štetu zbog povrede osobnih podataka koje su počinile europske institucije i tijela, Opći sud je raspravljao i u predmetu *Oikonomopoulos protiv Europske komisije*.⁹⁹ Gospodin Oikonomopoulos bio je osnivač grčkoga društva *Zenon Automaton Technologies* koje je s Europskom komisijom sklopio nekoliko ugovora temeljem kojih su *Zenonu* dodijeljena novčana sredstva radi doprinosa stvaranju Europskog istraživačkog prostora i inovacijama. Nakon što je u *Zenonu* na zahtjev Komisije obavljena revizija, utvrđene su financijske zloupotrebe dodijeljenih sredstava, zbog čega je pokrenuta i istraga Europskog ureda za borbu protiv prijevара (dalje: OLAF), koji je u dopisu podnositelju i grčkim vlastima naveo kako postoji opravdana sumnja da je *Zenon* počinio kaznena djela protiv financijskih interesa Europske unije. Gospodin Oikonomopoulos smatrao je kako navedeni rezultati istrage i popratni dopis protuzakonito prejudiciraju njegovu krivnju pred grčkim tijelima, potražujući naknadu štete koja mu je nanesena takvim postupanjem.

Pri odlučivanju, Opći je sud istaknuo ranijom sudskom praksom potvrđene tri kumulativne pretpostavke izvanugovorne odgovornosti Europske unije za štetu: protupravnost postupanja europske institucije, štetu i uzročnu vezu između postupanja institucije i nastale štete.¹⁰⁰ Za protupravnost je potrebno da postoji dovoljno ozbiljna povreda nekoga pravnog pravila kojim se pojedincu dodjeljuje neko pravo, a kriterij za odlučivanje o navedenoj ozbiljnosti jest je li europska institucija ili neko njeno tijelo znatno prekršila granice svojih ovlasti.¹⁰¹ Nadalje, za utvrđivanje odgovornosti tijela EU-a za štetu, mora se raditi o mjerljivoj stvarnoj šteti, a oštećenik je dužan

97 Ibid., §118.

98 Ibid., §119 i 123.

99 Presuda od 20. srpnja 2016., *Oikonomopoulos protiv Europske komisije*, T-483/13, EU:T:2016:421. Presuda nije dostupna na hrvatskom jeziku, stoga će se relevantni dijelovi citirati na engleskom izvorniku.

100 Ibid., §41. *...it should be recalled that, (...) the incurring of the European Union's non-contractual liability (...) is subject to the satisfaction of a number of conditions, namely the unlawfulness of the conduct alleged against the EU institution, the fact of damage and the existence of a causal link between the conduct of the institution and the damage complained of...*

101 Ibid., §42. Također je utvrđeno kako je, ako europska institucija ili tijelo ima smanjene ovlasti ili ih uopće nema u nekom području, za postojanje protupravnosti u navedenom kontekstu dovoljna i sama činjenica povrede europskoga prava.

dokazati njeno postojanje i opseg. Konačno, nastala šteta mora biti dovoljno izravna posljedica ophođenja tijela Unije, koje mora biti odlučujući uzrok štete, a teret dokaza za navedeno također je na oštećeniku.¹⁰² U predmetnom slučaju, Opći je sud utvrdio postojanje povrede članka 25. stavka 1. Uredbe br. 45/2001,¹⁰³ ali je istaknuo kako neovisno o postojanju povrede, podnositelj zahtjeva nije dokazao uzročnu vezu između štetne radnje i štete, odnosno nije predložio nijedan dokaz kojim bi se prikazalo na koji je način zakašnjenje voditelja obrade da informira službenika za zaštitu podataka utjecalo na njegov ugled te prestanak poslovnih i akademskih aktivnosti.¹⁰⁴

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Pravo na zaštitu podataka dugo se vremena na teorijskoj i normativnoj razini, a posljedično tomu i u sudskoj praksi, nije odvajalo od nekih drugih temeljnih prava pojedinaca, posebno prava na privatnost. Prvo je njegovo normativno odvajanje od srodnih mu prava provedeno izdvajanjem u poseban, 8. članak Povelje Europske unije o temeljnim pravima. Osobni su podatci sami za sebe postali samostalan objekt zaštite koja je Općom uredbom o zaštiti podataka potpuno europeizirana. Zbog činjenice da je Uredba u cijelosti obvezujuća i neposredno se primjenjuje, početkom njene primjene ukinuti su različiti sustavi zaštite osobnih podataka u država članicama, nastali zbog nejednakih načina implementacije do tada važeće Direktive 95/46/EZ. Sada se temeljno pravo pojedinaca na zaštitu njihovih osobnih podataka na području čitave Unije štiti jednako. Temeljne promjene koje Uredba donosi u sustav zaštite osobnih podataka usmjerene su na jačanje kontrole pojedinaca nad njihovim podatcima i viši stupanj sigurnosti obrade tih podataka, koji će istodobno osigurati i njihov lakši protok. Visoke upravne novčane kazne koje mogu biti izrečene u slučaju kršenja odredbi Uredbe glavni su razlog velikog interesa koji je taj europski propis izazvao u javnosti. Od nezakonitih obrada podataka i njihove zloupotrebe, osim javnopravnih sankcija, odvrćati bi trebala i odgovornost za štetu koju zbog njih pojedinac pretrpi.

Neposredna primjena članka 82. Uredbe isključuje primjenu nacionalnih pravila

102 Ibid., §44. ... *in respect of the condition relating to the existence of a causal link between the alleged conduct and the damage pleaded, that damage must be a sufficiently direct consequence of the conduct complained of, which must be the determinant cause of the harm, whereas there is no obligation to make good every harmful consequence, even a remote one, of an unlawful situation.*

103 Članak 25. stavak 1. Uredbe glasi: *Voditelj obrade je dužan unaprijed obavijestiti službenika za zaštitu podataka o svakom postupku obrade ili nizu takvih postupaka predviđenih za jednu svrhu ili nekoliko povezanih svrha.* U konkretnom predmetu, službenik za zaštitu podataka obaviješten je sa zakašnjenjem o obradi osobnih podataka tužitelja, zbog čega je Opći sud utvrdio povredu toga članka.

104 Ibid., §247. ...*in that regard, it must be stated that the applicant has succeeded in establishing the infringement of Article 25(1) of Regulation No 45/2001 (...). However, the applicant has not demonstrated the existence of any causal link between that infringement and the damage complained of. He has not submitted any argument making it possible to understand how, in the present case, late notification informing the data protection officer of the processing of personal data undermined his reputation and led him to cease his business activities and interrupt his academic activities.*

o odgovornosti za štetu na pitanja odgovornosti koja su njime regulirana. Najviše promjena u pogledu pretpostavki odgovornosti Uredba donosi u protupravnost. Detaljno propisujući pravila obrade podataka (načela obrade, pojedinačna prava ispitanika i obveze voditelja i izvršitelja obrade), Uredba je definirala granice protupravnosti. Povećan je broj potencijalno odgovornih osoba, uz mogućnost da za neke povrede one solidarno odgovaraju za štetu, i to ukupno prouzročenu. U odnosu na vrstu odgovornosti za štetu prema Direktivi 95/46/EZ, načelno govoreći, došlo je do pomaka k nešto strožoj odgovornosti (težem oslobođenju od nje), zbog obveze da potencijalno odgovorna osoba dokaže da nije „ni na koji način“ odgovorna za događaj koji je prouzročio štetu. Korištenjem pojma „svaka osoba“, ostavljena je mogućnost širokog tumačenja pojma oštećenika, odnosno priznavanje prava na naknadu štete i posrednim oštećenicima. Izričito je priznato pravo na naknadu neimovinske štete, što će za neke nacionalne sustave odgovornosti biti najveća novina. Iako Uredba ne sadrži njeno određenje, uzročna veza će, zbog mogućnosti vrlo ekstenzivnog tumačenja pojma štete i oštećenika, imati ključnu ulogu u održavanju odgovornosti za štetu zbog povrede prava na zaštitu osobnih podataka u razumnim granicama.

LITERATURA

1. Bosco, Francesca, et al., Profiling Technologies and Fundamental Rights and Values: Regulatory Challenges and Perspectives from European Data Protection Authorities, u: Gutwirth, Serge, Leenes, Ronald, de Hert, Paul (eds.), *Reforming European Data Protection Law*, Dordrecht, Heidelberg, New York, London, Springer International Publishing AG, 2015., str. 3-34.
2. Brezak, Milan, *Pravo na osobnost*, Pravna zaštita osobnih podataka od zlouporabe, Zagreb, Nakladni zavod Matice Hrvatske, 1998.
3. Bukovac Puvača, Maja, Funkcije pravične novčane naknade u hrvatskom odštetnom pravu, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 37, 1/2016, str. 155-173.
4. Bukovac Puvača, Maja, Nova EU Opća uredba o zaštiti osobnih podataka – pravo na naknadu štete i odgovornost zbog njenog kršenja (čl. 82. Uredbe), *Zbornik radova „Savremeni pravni promet i usluge“*, str. 755-777.
5. Bukovac Puvača, Maja, „Sive zone“ izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 30., 1/2009, str. 221-243.
6. Bukovac Puvača, Maja, Slakoper, Zvonimir, Belanić, Loris, *Obvezno pravo*, Posebni dio II, *Izvanugovorni obvezni odnosi*, Zagreb, Novi informator, 2015.
7. Kiss, Attila, Szoke, Gergely Laszlo, Evolution or Revolution? Steps Forward to a New Generation of Data Protection Regulation, u: Gutwirth, Serge, Leenes, Ronald, de Hert, Paul (eds.), *Reforming European Data Protection Law*, Dordrecht, Heidelberg, New York, London, Springer International Publishing AG, 2015., str. 311-332.
8. Kokott, Juliane, Sobotta, Christoph, The distinction between privacy and data protection in the jurisprudence of the CJEU and the ECtHR, *International Data Privacy Law*, 2013., br. 4., str. 222-228.
9. Lynskey, Orla, *The Foundations of EU Data Protection Law*, Oxford, Oxford University Press, 2015.
10. Van der Sloot, Bart, Legal Fundamentalism: Is Data Protection Really a Fundamental Right?, u: Leenes, Ronald, Van Brakel, Rosamunde, Gutwirth, Serge, De Hert, Paul (eds.), *Data Protection and Privacy: (In)visibilities and Infrastructures*, Springer International

Publishing AG, Dordrecht, Heidelberg, New York, London, 2017., str. 3-30.

11. Voigt, Paul, Von dem Bussche, Axel, *The EU General Data Protection Regulation (GDPR), A Practical Guide*, Springer International Publishing AG, Dordrecht, Heidelberg, New York, London, 2017.

Pravni izvori:

1. Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka, SL L 281, 23.11.1995
2. Direktiva 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama), SL L 201/37, 31.7.2002.
3. Direktiva 2006/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zadržavanju podataka obrađenih u vezi s pružanjem javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga i o izmjeni Direktive 2002/58/EZ, SL L 105, 15.3.2006.
4. Direktiva (EU) 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća, od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP, SL L 119, 4.5.2016.
5. Konsolidirane verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije, SL C od 19. svibnja 2008.
6. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN-MU br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10
7. Povelja Europske unije o temeljnim pravima, SL C 202 od 07.06.2016.
8. Ugovor iz Lisabona kojim se mijenja Sporazum o Europskoj uniji i Sporazum o uspostavljanju Europske zajednice, SL 306 od 17. prosinca 2007.
9. Uredba (EZ) br. 45/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2000. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka u institucijama i tijelima Zajednice i o slobodnom kretanju takvih podataka, SL L 8, 12.1.2001.
10. Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka), SL L 119, 4.5.2016.
11. Zakon o obveznim odnosima, NN, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15. i 29/18.
12. Zakon o odvjetništvu, NN, br. 9/94., 117/08., 50/09., 75/09. i 18/11.
13. Zakon o zaštiti osobnih podataka, NN, br. 103/03., 118/06., 41/08. i 130/11.

Sudska praksa:

1. Biriuk protiv Litve, presuda od 25. studenog 2008., zahtjev br. 23373/03
2. Presuda od 16. prosinca 2008., *Heinz Huber protiv Bundesrepublik Deutschland*, C-524/06, EU:C:2008:724
3. Presuda od 8. travnja 2014., spojeni predmeti *Digital Rights Ireland LTD*, C-293/12 i *Kärntner landesregierung, Michael Seitlinger, Christof Tschohl et al.*, C-594/12, EU:C:2014:238.
4. Presuda od 5. lipnja 2014., *Kone*, C-557/12, ECLI:EU:C:2014:1317.
5. Presuda od 3. prosinca 2015., *CN protiv Europskog parlamenta*, T-343/13, EU:T:2015:926.
6. Presuda od 20. srpnja 2016., *Oikonomopoulos protiv Europske komisije*, T-483/13, EU:T:2016:421
7. Presuda od 21. lipnja 2017., *N. W i dr. protiv Sanofi Pasteur MSD SNC i dr.*, C-621/15, ECLI:EU:C:2017:484
8. Presuda od 10. srpnja 2018., *Tietosuoja- ja valtuutettu*, C-25/17, ECLI:EU:C:2018:551

9. *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 4. prosinca 2008., zahtjevi br. 30562/04 i 30566/04
10. VUPRS, Us-10320/2011-4, od 13. studenog 2013.
11. Županijski sud u Zagrebu, Gžn -748/13-7, od 28. ožujka 2017.

Izvori s Interneta:

1. https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/information_society.html (28.11.2018.)

Maja Bukovac Puvača*
Armando Demark**

Summary

**THE RIGHT TO THE PROTECTION OF PERSONAL DATA
AS A FUNDAMENTAL RIGHT AND LIABILITY FOR
DAMAGE DUE TO ITS INFRINGEMENT**

The right to the protection of personal data is recognized as a fundamental right by Art. 8. of the Charter of fundamental rights of the European Union. Since the end of May 2018, in all Member States the General Data Protection Regulation is directly applied, by which the right to the protection of personal data was completely Europeanized and former various systems of its protection have been abolished within national legal systems. The Regulation caused a great interest of the public, primarily due to substantially increased supervisory competences of authorities for the protection of personal data and the amount of administrative monetary fees which may be imposed for infringements of its provisions. The Regulation in Art. 82. establishes a new regime of liability for damage caused by such a breach, from which it is also expected to avert potential tortfeasors from illegal processing of personal data. Since the application of national rules regulating liability for damage is excluded, there has been a certain shift towards somewhat stricter liability (harder discharge of liability), the number of potentially liable persons has been increased with joint and several liability of the controller and processor, there is a possibility of a very broad interpretation of the term „injured party“ and the right to compensation of non-material damage has been explicitly recognized (which was until then rarely recognized in national systems).

Keywords: *protection of personal data; fundamental right; the right to privacy; liability for damage; controller; processor; damage.*

* Maja Bukovac Puvača, Ph.D., Associate Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; bukovac@pravri.hr.

** Armando Demark, mag. iur., Doctoral Student, University of Rijeka, Faculty of Law; armando.demark@pravri.hr.

Zusammenfassung

SCHUTZ PERSONENBEZOGENER DATEN ALS GRUNDLEGENDES RECHT UND SCHADENHAFTUNG WEGEN DESSEN VERLETZUNG

Schutz personenbezogener Daten wird als grundlegendes Recht im Art. 8 der Charta der Grundrechte der Europäischen Union gewährleistet. Seit Ende Mai 2018 wird in allen EU-Mitgliedsstaaten die Datenschutz-Grundverordnung direkt angewandt. Dadurch wurde der Schutz personenbezogener Daten völlig europäisiert und die bis zu diesem Zeitpunkt geltenden unterschiedliche Systeme des Schutzes personenbezogener Daten in nationalen Rechtssystemen wurden aufgehoben. Die Verordnung hat großes Interesse in der Öffentlichkeit hervorgerufen, vor allem wegen größerer Kontrollbefugnisse der Datenschutzbehörde und der Höhe der Geldstrafen, die für die Verletzung dieser Verordnung verhängt werden können. Art. 82 der Verordnung führt eine neue Regelung der Haftung für den durch solche Verletzung verursachten Schaden ein, von welcher auch erwartet wird, dass sie die potentiellen Schädiger von der rechtswidrigen Verarbeitung personenbezogener Daten abhält. Da nationale Regeln über Schadenhaftung nicht mehr angewandt werden können, hat dies zu etwa strikterer Haftung (weil es schwieriger geworden ist, von der Haftung befreit zu werden) geführt. Außer der gesamtschuldnerischen Haftung des Verantwortlichen und des Auftragsverarbeiters, gibt es jetzt eine größere Anzahl potentiell haftender Personen. Ebenfalls kann der Begriff des Schädigers der Verordnung nach sehr breit ausgelegt werden. Ferner wird in der Verordnung das Recht auf immateriellen Schadenersatz ausdrücklich anerkannt (was bisher nur selten in nationalen Rechtssystemen anerkannt wurde).

***Schlüsselwörter:** Schutz personenbezogener Daten; Grundrecht; Recht auf Privatsphäre; Schadenhaftung; der Verantwortliche; Auftragsverarbeiter; Schaden.*

Riassunto

IL DIRITTO ALLA TUTELA DEI DATI PERSONALI QUALE DIRITTO FONDAMENTALE E RESPONSABILITÀ PER I DANNI DERIVANTI DALLA SUA VIOLAZIONE

Il diritto alla tutela dei dati personali è riconosciuto alla stregua di un diritto fondamentale ai sensi dell'art. 8 della Carta dei diritti fondamentali dell'Unione europea. A partire dalla fine di maggio 2018 in tutti gli stati membri si applica direttamente il Regolamento sulla protezione dei dati personali, mediante il quale la

tutela dei dati è del tutto europeizzata, annullando le diversità di disciplina fino ad allora esistenti nei singoli ordinamenti giuridici nazionali. Il Regolamento ha destato un grande interesse della collettività, anzi tutto in ragione dei maggiori poteri di vigilanza in capo agli organi preposti alla protezione dei dati personali e dell'ammontare delle multe amministrative che possono venire comminate in ragione della violazione di tali regole. Il regolamento all'art. 82 introduce anche una nuova disciplina relativa alla responsabilità per i danni cagionati da tale violazione; dalla quale nuova disciplina ci si aspetta altresì che sortisca un effetto deterrente. Posto che viene esclusa l'applicazione delle regole nazionali in materia risarcitoria, s'è pervenuti ad uno spostamento verso soluzioni risarcitorie più severe (maggiore difficoltà nello svincolarsi dalla responsabilità) ed a un aumento di soggetti ipoteticamente responsabili unitamente alla responsabilità solidale del titolare e del responsabile del trattamento, lasciando altresì ampio spazio all'interpretazione della nozione di danneggiato e prevedendo la possibilità (fino ad allora raramente prevista negli ordinamenti nazionali) di risarcire il danno non patrimoniale.

Parole chiave: *Protezione dei dati personali; diritto fondamentale; diritto alla riservatezza; risarcimento del danno; titolare del trattamento; responsabile del trattamento; danno.*

